

CZU: 364.026:930.1

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5816730>**SUPERVIZAREA ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ: ASPECTE ISTORIOGRAFICE***Sergiu OCERETNÎ**Universitatea de Stat din Moldova*

Dezvoltarea sistemului de asistență socială nu poate fi privită în afara apariției și implementării supervizării. Cercetările dedicate supervizării în asistența socială scot în evidență o atenție deosebită acordată acesteia începând cu secolul al XIX-lea. Totuși, interesul științific și consolidarea rolului supervizării în profesionalizarea asistenților sociali se înregistrează în secolul al XX-lea, fiind stabilite sarcinile și rolul supervizării. În articol sunt analizate unele concepții cu privire la etapele de dezvoltare a supervizării. Totodată, sunt prezentate aspecte ale instituirii supervizării în România, Letonia și în Republica Moldova, stabilindu-se rolul societății civile și al mediului academic în acest proces.

Cuvinte-cheie: supervizare, asistență socială, caritate.

SUPERVISION IN SOCIAL WORK: HISTORICAL ASPECTS

The development of the social work system cannot be seen outside the development and implementation of supervision. The research dedicated to supervision in social work highlights a special attention paid to it since the 19th century. However, the scientific interest and the strengthening of the role of supervision in the professionalisation of social workers is registered in the 20th century, with established tasks and role. The article analyses some conceptions regarding the development of supervision stages. At the same time, aspects of the establishment of supervision in Romania, Latvia and the Republic of Moldova are presented, establishing the role of civil society and academia in this process.

Keywords: supervision, social work, charity.

Argument

Sistemele de asistență socială se dezvoltă la nivel internațional prin conturarea unor particularități naționale, care sunt determinate de o multitudine de factori specifici fiecărei societăți. În acest context, „importul” unor modele de intervenție ar fi foarte dificil, totuși anumite practici eficiente ar putea fi adaptate. D.Buzducea (2017) analizează seria de factori care pot influența dezvoltarea sistemelor de asistență socială, preluând concepția lui J.Fook, printre care sunt menționați dezvoltarea noilor tehnologii informaționale care se aplică pe larg în practica asistenței sociale, schimbările demografice care conduc la apariția diverselor situații de dificultate, globalizarea și informatizarea economiei, multiplicarea problemelor sociale la nivel global ș.a. [1, p.12-13]. În aceste contexte se necesită schimbarea de paradigmă a sistemului de asistență socială, inclusiv pregătirea profesioniștilor în acest domeniu.

Capitalul uman implicat în sistemul de asistență socială, ca element de bază al sistemului, prin expertiză își lasă amprenta asupra eficienței sistemului în general. Nivelul de pregătire profesională a lucrătorilor din domeniul asistenței sociale determină intervenții practice țintite și cu efect asupra situației beneficiarilor. Or, D.Buzducea (2017) menționează că un asistent social fără temeinică pregătire teoretică și practică de specialitate poate determina consecințe negative în urma intervențiilor sale, asemenea unui medic chirurg care intervine cu bisturiul în organismul unei persoane fără a avea studii și practică de specialitate [1, p.127]. În contextul influențelor factorilor asupra schimbărilor sociale doar formarea inițială a specialiștilor din domeniul asistenței sociale nu este una suficientă, fapt ce determină necesitatea formării continue prin diverse modalități, dar și instituirea unor mecanisme de supervizare a profesioniștilor de asigurare a profesionalizării și menținerii în sistem a acestora.

În majoritatea țărilor în care există sisteme moderne de asistență socială supervizarea este o componentă a sistemului, foarte strâns legată de evaluarea eficienței serviciilor sociale prestate beneficiarilor.

Eficiența funcționării sistemului integrat de servicii sociale depinde de nivelul de performanță profesională a prestatorilor de servicii sociale. Aceasta prevede implementarea culturii supervizării profesionale și evaluarea performanțelor pentru angajații sistemului de asistență socială, organizată pe tipuri de servicii, arii de responsabilitate și niveluri de competență.

Supervizarea asistenței sociale este o parte integrantă a formării și dezvoltării profesionale a asistenților și specialiștilor din domeniul asistenței sociale și a creșterii calității și eficienței serviciilor furnizate. Este una

dintre activitățile-cheie ale asistenților sociali, de-a lungul formării lor prin învățământ superior și al carierei lor. Semnificația sa este evidentă în momentul formării specialiștilor în asistența socială, deoarece permite integrarea teoriei și practicilor și contribuie enorm la dezvoltarea gândirii profesionale critice și a unei învățări practice eficiente.

Repere istorice în instituirea supervizării în asistența socială

Apariția și dezvoltarea supervizării ca domeniu al sistemului de formare a resurselor umane în domeniul asistenței sociale nu are o istorie îndelungată, totuși ea trebuie privită în corelație cu dezvoltarea asistenței sociale. Doar stabilind reperele istorice ale supervizării pot fi înțelese filosofia acesteia, identificate particularitățile importante, clarificate funcțiile sale în contexte organizaționale și culturale specifice.

Cercetătoarea A.Caras (2013), analizând sursele bibliografice, relevă faptul că originile practicii de supervizare pot fi identificate în sistemul de ucenicie, care prevede ca începătorul/ucenicul să beneficieze de o ghidare și un control din partea unui specialist cu experiență/maistru [2, p.133-141]. Ulterior, supervizarea a fost dezvoltată ca și proces educațional și de oferire a suportului în varii domenii, inclusiv în serviciile sociale.

În unele surse bibliografice se consideră că conceptualizarea supervizării în practica clinică se dezvoltă în anii 1800 în cadrul organizațiilor de caritate, în care agenți plătiți deveneau modele de activitate practică. Acești agenți erau supervizați ca parte a unui program de practică/stagiere. În lucrările cercetătoarei S.Milicenco (2016) se menționează că istoria supervizării datează de la sfârșitul secolului al XIX-lea, când în SUA „vizitatorii prietenoși” (*friendly visitors*) și „agenții plătiți” (*paid agents*) sprijineau organizațiile caritabile în distribuirea serviciilor și resurselor financiare, activitate care a evoluat și s-a modificat pe parcurs [3, p.20-24]. M.Befiel și G.Holton consideră că anul 1878 este unul important pentru instituirea supervizării în asistență socială, în care the Charity Organization Society Movement din New York a început să supravegheze activitățile de caritate desfășurate de voluntari, pentru care angajează agenți [4]. În timp au apărut dezaprobări ale modelului dat, care creau dificultăți de administrare, inclusiv creșterea ponderii componente educaționale, astfel încât s-a stabilit necesitatea afilierii programelor la universități.

Cercetătorul american C.E. Munson (2002) relevă dificultatea de a stabili originile modelului supervizării aplicat în asistența socială, considerând totuși că rădăcinile se regăsesc în modelul medical englezesc, preluat ulterior în medicină din SUA. Acesta consideră că asistenții sociali americani au adoptat practicile de supervizare, fiind în relații personale și profesionale cu lucrătorii medicali; or, o parte dintre primii asistenți sociali aveau rude (părinți, soții) în calitate de medici. În același timp, în primele programe de formare profesională a asistenților sociali au fost antrenați medici, ca și în o serie de instituții de caritate în consiliile de administrare ale cărora erau la fel medici, fapt ce explică influența modelului medical de abordare a intervențiilor în domeniul asistenței sociale [5, p.50-51].

Pentru prima dată termenul „supervizare” este utilizat în relație cu asistența socială în anul 1904 de către Jeffrey R.Bracket în lucrarea *Supervision and Education in Charity Work*. În rezultatul apariției lucrării în anul 1911 supervizarea a dobândit un scop educativ, primul curs de supervizare fiind oferit de către M.Richmond în SUA [6, p.324-342].

În anii 60-70 ai secolului al XX-lea în SUA și în Marea Britanie supervizarea se utiliza în monitorizarea și uniformizarea activității voluntarilor. Una dintre susținătoarele supervizării este considerată Bertha Reynolds (1942), care prin lucrarea *Learning and Teaching in the Practice of Social Work* a argumentat importanța și avantajele procesului de supervizare [7, p.542-545].

Formele și structura supervizării au rămas aproximativ aceleași de la sfârșitul secolului al XIX-lea până în prezent. Supervizorul avea în supravegherea sa câțiva supervizați, procesul de supervizare constând în întâlniri individuale periodice, ședințele de grup fiind aplicate cu anumite rezerve. C.E. Munson stabilește că structura supervizării pe parcurs nu s-a modificat semnificativ, doar conținutul acesteia a evoluat și s-a schimbat în funcție de practicile asistențiale [5, p.51].

În anii 1850-1890 conceptul supervizării avea un conținut mai larg decât în prezent, fiind asociat cu supervizarea instituțională în sensul asigurării tratării și deservirii clienților și/sau a pacienților și a eficienței instituțiilor. În situația intensificării necesității de evaluare a prestării unor servicii, s-a stabilit necesitatea instruirii și realizării unor stagii sub supravegherea unor supervizori competenți. O perioadă de timp această sarcină a fost realizată de agenții, iar transferul spre universități a fost unul lent, pe parcursul câtorva decenii apărând diverse conflicte între mediul universitar și agenții cu referire la calitatea pregătirii asistenților sociali.

La începutul secolului al XX-lea dezvoltarea supervizării a fost influențată de A.Meyer, adept al teoriei și practicilor freudiene. Acesta a introdus în practica americană metoda de prezentare a cazului ca model de înțelegere a funcționalității mentale și de dezvoltare a sensibilității personalului față de necesitățile beneficiarilor azilurilor. Discuțiile de grup care erau practicate în cadrul Freud's Wednesday Society (care ulterior a devenit Vienna Psychoanalytic Society) au fost preluate și aplicate în SUA, ceea ce ulterior a devenit supervizarea de grup. În cadrul acestora erau discutate și analizate cazuri din experiența asistenților sociali și ocazional erau lecturate lucrări de specialitate, denumite „conferințe ale profesioniștilor”. Prin prezentarea și discutarea pe larg a cazului de către asistentul social în prezența unor specialiști cu experiență erau recomandate anumite măsuri de intervenție.

În anii 20 ai secolului al XX-lea, urmare a finalizării Primului Război Mondial, atenția asistenților sociali era îndreptată spre familie, unele organizații de caritate schimbându-și și denumirea (spre exemplu, Associated Charities și-a schimbat în 1922 denumirea în Family Welfare Society). În acest context s-a conturat necesitatea instruirii supervizorilor și teoretizarea tehnicilor de supervizare, devenind pregnantă necesitatea de o instruire formală suplimentară.

În anii 1930 în practica supervizării, dar și a asistenței sociale, are loc o schimbare de abordare, datorată crizei economice. Principala problemă a sistemului de asistență socială public american era asigurarea familiilor prin diverse mecanisme financiare pentru depășirea stării de pauperitate, în timp ce instituțiile private erau axate pe îngrijiri. În această perioadă se înregistrează un deficit de asistenți sociali, ceea ce a creat probleme pentru instructorii de teren. Diferitele practici de asistare și intervenție (cu sau fără pregătire) au pus în dificultate dezvoltarea unui model unic de supervizare. Astfel, pregătirea asistenților sociali se făcea în mare parte în activitatea practică. În supervizarea acestora erau utilizate diferite modele: unele universități plăteau agențiilor pentru această sarcină, altele o atribuiau cadrelor didactice, iar altele încheiau acorduri de colaborare cu agențiile pentru a permite personalului să supervizeze studenții.

Perioada anilor 40 ai secolului al XX-lea este marcată de o nouă abordare a supervizării: concentrarea pe client/beneficiar și mai puțin pe calificări și pe maturitate emoțională. Modelul supervizării psihoanalitic dezvoltat până atunci își pierde din utilitate, supervizorilor solicitându-li-se o abordare mai largă. În acest context se dezvoltă preocupările față de problemele familiei, adolescenților, fapt ce creează tensiuni între asistenții sociali și psihiatri/psihoanaliziști în ceea ce privește modul de evaluare, diagnosticare și intervenție.

Evoluțiile în perioada următoare – anii 50 ai secolului al XX-lea – au condus la dezvoltarea unei baze conceptuale a asistenței sociale, marcându-se, în concepția lui Ch.Towle (1959), o ruptură de medicină și psihiatrie și orientându-se spre științele sociale ca sursă pentru conceptualizare. Aceasta percepe „procesul” de supervizare ca având trei funcții: administrativă, de formare/instruire și de ajutor. Concepția lui Ch.Towle a fost dezvoltată ulterior de A.Kadushin, modelul căruia este considerat unul actual. În anii 50 instruirea de teren prin supervizare era considerată una necesară și importantă în crearea unei legături dintre pregătirea teoretică și activitatea practică. Acest aspect este reflectat de A.Garrett în lucrarea *Learning Through Supervision* (1954), în care menționează că teoria fără cazuri este goală, iar cazurile fără teorie sunt fără sens. Școlile de asistență socială se dezvoltă în cadrul universităților, activitatea practică fiind un element important al programului de formare profesională. În același timp, asistența socială se îndepărtează de abordările psihologizante în beneficiul celor sociologizante, cu o influență a lui M.Richmond și J.Adams. Cercetătorii D.Harkness și A.Poertner (1989) menționează că apar primele studii asupra supervizării în asistența socială, făcând trimitere la anul 1958.

În anii 60 ai secolului al XX-lea are loc o răsturnare politică, socială, culturală și economică, rolurile sociale suferind schimbări și fiind experimentate noi stiluri de viață. Mișcările pentru drepturile civile, revoluția sexuală și cea tehnologică, combinate cu mișcările studențești, au adus noi oportunități și probleme. În fața domeniului asistenței sociale se pune soluționarea noilor probleme de rând cu cea a sărăciei. În această perioadă se fortifică organizațiile de reprezentare a profesioniștilor din domeniul asistenței sociale. În SUA, în anul 1911, în cadrul Biroului intercollegial al ocupațiilor a fost dezvoltat un departament de asistență socială. În anul 1917 acesta se desprinde și se instituie organizația National Social Workers' Exchange, care în 1921 devine American Association of Social Workers (Asociația Americană a Asistenților Sociali). În anul 1955, absorbind o serie de alte organizații, aceasta se transformă în National Association of Social Workers (Asociația Națională a Asistenților Sociali), considerată o forță în anii 1960 în domeniul asistenței sociale. Până în 1990 au fost instituite o serie de alte organizații (Council on Social Work Education, American Association of

Social Work Boards etc.). În această perioadă supervizorii aveau o sarcină dificilă de a integra noile și vastele cunoștințe în activitatea practică, ceea ce a creat o premisă pentru retragerea unora din activitatea practică. Noile tehnologii și interesul crescut față de cercetare au contribuit la apariția conflictelor de viziuni cu privire la ce trebuie de făcut și cum ar trebui de făcut în vederea asistării beneficiarilor, situație în care atât supervizorii, cât și practicienii au început să se întrebe despre eficiența practicilor lor. Liberalismul acestei perioade, ghidat de sloganul „Fă-ți propriul lucru”, se reflectă și în activitatea asistenților sociali, având o autonomie profesională. Se crea impresia că era necesar ca universitățile să ofere studenților cunoștințe noi, astfel încât aceștia să poată activa în mod independent, fapt acceptat în mare parte de supervizori.

În anii '60 sunt realizate o serie de studii asupra efectelor diferitelor modele și structuri de supervizare, unul dintre aceste studii fiind cel realizat la Universitatea din Michigan, prin care s-a stabilit că supervizarea individuală necesită un timp mai îndelungat comparativ cu supervizarea de grup. Performanțele supervizațiilor erau la fel de bune prin aplicarea ambelor modele de supervizare, supervizorii de grup preferau conducerea unei ședințe conform unei agende prestabilite comparativ cu supervizorii individuali, supervizații acceptă mai degrabă sfaturile în cazul sesiunii individuale de supervizare etc.

O caracteristică a acestei perioade, ca și a celei din anii 20, era criza de profesioniști, printr-o solicitare crescută și o ofertă scăzută a școlilor de asistență socială. Astfel, s-a impus o separare a absolvenților de asistență socială: licențiații erau implicați în prestarea de servicii generice, în timp ce profesioniștilor cu studii de master li se atribuia funcția de supervizor. Această schimbare structurală a contribuit la o specializare înaltă, prin studiile de masterat pe formarea de competențe necesare desfășurării supervizării. În anii 1970 cererea de asistenți sociali a scăzut, astfel încât o parte din practicienii cu studii de masterat au mers spre sectorul privat al serviciilor sociale, modificând astfel cererea de supervizori în sectorul public.

În anii 70 ai secolului al XX-lea, pe fundalul unui declin economic, sistemul de asistență socială a fost afectat pentru prima dată de reduceri de personal. În același timp, se înregistrau progrese în dezvoltarea tehnologiilor, în special în domeniul medical: aplicarea pe larg a terapierilor medicamentoase, a hemodializei renale, a tratamentelor radiologice. Expansiunea noilor tehnologii în domeniul de sănătate a contribuit la apariția unor locuri de muncă înalt specializate în domeniul asistenței sociale, în special a celei medicale și a celei geriatrice. Această situație a solicitat o regândire a rolului supervizorului, prin abandonarea modelului larg/universal al supervizării dezvoltat din anii '30. Principala preocupare a perioadei era instituirea supervizării pentru practici specializate. O critică adusă sistemului educațional de formare a asistenților sociali era lipsa de competențe profesionale în rândul absolvenților pentru a putea asista persoane, familii sau grupuri în mod individualizat. În acest context se solicita o mai bună cooperare a mediului academic cu practicienii pentru a soluționa problema dată. C.E. Munson consideră că timp de un deceniu nu au fost întreprinși careva pași pentru soluționarea problemei, mediul universitar și agențiile/prestatorii de servicii fiind pe poziții diferite cu privire la formarea profesională a practicienilor [5, p.70-71].

Un aspect al supervizării accentuat în acea perioadă a fost focusarea pe relația dintre practician și client/beneficiar. Cercetările desfășurate au relevat ideea că, indiferent de orientarea teoretică a practicienilor, rezultatele intervenției depind de relația stabilită între practician și client. În același timp, în teoria și practica asistențială se aplică pe larg teoria sistemică dezvoltată de T.Parsons.

O contribuție la dezvoltarea cadrului teoretic, dar și praxiologic al supervizării a adus Al.Kadushin (1916-2014), prin opera sa fundamentală *Supervision in Social Work*, în care sunt descrise date amănunțite despre istoricul, definiția și semnificația supervizării, supervizarea administrativă, supervizarea educațională, supervizarea de susținere profesională etc. [8]. *Prima ediție* a acestei lucrări apare în anul 1976, devenind un text esențial pentru profesorii și studenții din domeniul asistenței sociale, care detaliază starea domeniului și locul, funcția și provocările supervizării în practica asistenței sociale.

Anii '80 sunt caracterizați de apariția multiplelor specializări în domeniul asistenței sociale, se pune accentul în special pe aspectele practice și mai puțin pe dezvoltarea noilor modele de intervenție. În această perioadă supervizarea este recunoscută ca și profesie în SUA [4].

După anii 1990 asistăm la o intensificare a studiilor desfășurate asupra supervizării. Volumul cercetării în supervizare a crescut constant, creând o literatură de specialitate suficient de vastă. M.V. Ellis (1996) nota că au existat cel puțin 32 de analize ale studiilor realizate empiric asupra supervizării [9, p.520]. În anul 1997 este fondată, în Viena, Asociația Organizațiilor Naționale pentru Supervizare din Europa, care are drept scop promovarea cooperării și schimbului informațional între organizațiile naționale pentru supervizare din țările

europene, promovarea cooperării la nivel profesional, promovarea supervizării și coaching-ului și a formelor lor de aplicare, dezvoltarea standardelor și curriculumului de pregătire a supervisorilor, promovarea dezvoltării bazelor teoretice și metodologice în supervizare, inclusiv cercetarea și instruirea etc. [10].

După anii 2000 supervizarea devine un domeniu de cercetare în majoritatea țărilor, mai ales că se dezvoltă plener asistența socială. Schimbările în domeniul sănătății publice și al politicii de asistență socială au intensificat îngrijorarea cu privire la supervizarea asistenței sociale a practicienilor autorizați. Impunerea limitelor fiscale și a cheltuielilor la toate nivelurile de guvernare, combinată cu efectele în desfășurare ale reformei sistemului de asistență socială și a asistenței medicale, au accentuat din ce în ce mai mult necesitatea administrării eficiente și responsabile a serviciilor medicale și sociale în sectorul privat și public. Aceste îngrijorări sunt expuse de Al.Kadushin în cea de a cincea ediție a lucrării *Supervision in Social Work*, în care autorul ia în considerare numărul considerabil de articole și cărți publicate în supervizare începând cu anii 2002. La scrierea ultimei ediții a lucrării a participat și autorul american D.Harkness, profesor la Școala de Asistență Socială de la Universitatea de Stat din Boise, unde predă cursuri postuniversitare privind evaluarea și tratamentul tulburărilor psihice și practica de asistență socială, cu o experiență practică în calitate de supervisor clinician de peste 40 de ani. În această ediție sunt abordate problemele ridicate de aceste evoluții, cum ar fi: alocarea bugetară și gestionarea personalului, problemele legate de arderea profesională și siguranța asistenților sociali, schimbarea demografică și diversitatea din ce în ce mai mare a forței de muncă de supervizare, bazată pe dovezi și autorizarea și evaluarea performanțelor profesioniștilor.

În anul 2004 este introdus conceptul de supervizare în cadrul legislativ românesc prin Ordonanța nr.64 din 19 mai 2004 [11], prin care Guvernul României a reglementat implementarea procesului de supervizare ca un standard minim în pregătirea resurselor umane în domeniul asistării copiilor și protecției familiei. Urmând modelul american, în România, începând cu anul de studii 2004-2005, în cadrul Universității de Vest din Timișoara a fost demarat primul program postuniversitar în domeniul supervizării [12, p.30]. Una dintre inițiatorile acestui program, G.Badstuber, a reflectat asupra implementării acestuia grație suportului oferit de către Ministerul Afacerilor Externe al Austriei, care prin intermediul unui grant a contribuit la formarea de către o echipă de formatori străini a 20 de studenți în cadrul a cinci module în timp de un an și a altor șase module al doilea an [12, p.71-73]. Instituirea unui program de formare profesională a supervisorilor a impulsionat elaborarea unor standarde profesionale și a unui cod de etică, precum și crearea unei asociații profesionale, conectată la rețeaua europeană a asociațiilor profesionale naționale de supervizare.

În anul 2006 este reglementată supervizarea în Letonia, prin Legea serviciilor și asistenței sociale, fiind definită ca suport consultativ specialiștilor din asistența socială ce întrunește un complex de metode, dezvoltat pentru specialiștii din domeniul asistenței sociale pentru a spori competențele profesionale și a oferi suport psihologic, cu scopul de a îmbunătăți calitatea muncii [13, p.211-216]. La data de 7 iunie 2006 de către asistenții sociali este fondată Asociația Supervisorilor din Letonia [14, p.207-220]. E de menționat că termenii „supervizare”, „supervisor” și „a conduce supervizarea” au fost aprobați de către Academia de Științe a Letoniei în cadrul ședinței Comisiei de Terminologie din 21 mai 2013 (proces-verbal nr.1/1111).

Cercetătorii letoni K.Martinsons, I.J. Mihailovs și M.Zakrizevska (2008) au stabilit că în formarea profesională a supervisorilor au fost implicate asociațiile profesionale. De asemenea, cu suportul fondurilor europene în cadrul proiectului „Instruirea asistenților sociali în supervizare” a fost inițiat programul de studiu în domeniul supervizării în cadrul Universității din Letonia. Prin hotărâre a Guvernului a fost instituită norma legală cu privire la supervizarea asistenților sociali, astfel încât pentru supervizarea individuală erau stabilite cel puțin 9 ore pe an, iar pentru supervizarea de grup – cel puțin 18 ore pe an [15]. Totuși, un studiu realizat în anul 2012 atesta faptul că 44% dintre specialiștii angajați în serviciile sociale din Letonia nu au fost supervizați. Urmare a analizelor efectuate, Guvernul leton a dezvoltat un plan de acțiuni pentru perioada 2014-2020 de profesionalizare a asistenței sociale pentru a crea un singur sistem de oferire a suportului.

La 4 martie 2014, datorită eforturilor comune ale mediului academic și supervisorilor din Letonia, a fost elaborat și aprobat în Guvern Standardul ocupațional de supervisor/consultant. În standard sunt definite sarcinile de bază ale activității profesionale de supervisor, în detaliu au fost elaborate competențele profesionale, cunoștințele și abilitățile necesare activității profesionale care, la rândul lor, sunt elaborate pentru nivelul de cunoaștere, înțelegere și aplicare. Ulterior, la 10 decembrie 2014, în ședința Asociației Supervisorilor din Letonia a fost aprobat Regulamentul de certificare a supervisorilor, fiind demarat procesul de certificare. Implementarea planului de acțiuni va crea o premisă de dezvoltare a activității practice de supervizare, dar și a cercetărilor în acest domeniu în Letonia.

Supervizarea în Republica Moldova

Pentru sistemul de asistență socială din Republica Moldova conceptul de supervizare este la fel unul relativ nou. Legea asistenței sociale, nr.547 din 25.12.2003 (Monitorul Oficial nr.42-44), face referire la supervizare în contextul stabilirii rolului autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea în organizarea asistenței sociale (art.13), care trebuie să asigure supervizare personalului din sistemul de asistență socială (art.13 lit.j). În același timp, prin Legea nr.122 din 18.06.2010 pentru modificarea și completarea Legii asistenței sociale, nr.547-XV din 25.12.2003 (Monitorul Oficial nr.131-134), a fost definită supervizarea profesională, stabilindu-se contribuția acesteia la dezvoltarea și consolidarea competențelor personalului angajat, la îmbunătățirea calității serviciilor sociale, precum și la consolidarea echipei de personal la nivel local (art.15 alin.(5)).

Implementarea supervizării este reglementată de *Mecanismul de supervizare în asistență socială*, aprobat prin Ordinul Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului nr.99 din 31.12.2008, fiind preconizat pentru Serviciul de asistență socială comunitară (SASC) și pentru Serviciul de îngrijire socială la domiciliu (SÍSD). În anul 2009 a fost elaborat și aprobat *Ghidul de implementare a mecanismului de supervizare în asistență socială* [16].

În plan național supervizarea a devenit obiect de studiu al cercetătorilor, precum: S.Milicenco (2012, 2013, 2016), care a analizat semnificația supervizării, tipurile, modelele și principiile supervizării, inclusiv specificul supervizării în Republica Moldova, considerând că supervizarea este o metodă de suport profesional oferită personalului angajat în sistemul de asistență socială, în scopul sporirii abilităților acestuia de lucru cu beneficiarii, asigurării calității și eficienței activității și prevenirii epuizării profesionale; N.Canțer (2014), care a reflectat asupra conceptului de supervizare, funcțiilor și mecanismului de colaborare dintre asistentul social comunitar și supervisor [20]; M.Bulgaru și O.Bulgaru (2014), care au analizat supervizarea în raport cu principiile etice în asistența socială, inclusiv stabilind rolul supervisorului în soluționarea disputelor dintre asistenții sociali, în supravegherea respectării normelor etice și principiile de activitate a acestuia [21]; T.Gribincea (2015), care abordează supervizarea în contextul formării abilităților asistenților sociali în asistarea persoanelor în etate [22]; S.Rîjicova și S.Grigoarăș (2017), care au elaborat *Mecanismul de supervizare profesională în asistență socială – ghid de implementare practică*, ce cuprinde instrucțiuni metodice care descriu procedura de implementare a mecanismului de supervizare profesională în asistență socială, prestatorilor de servicii de asistență socială fiindu-le pus la dispoziție un set de formulare unificate pentru aplicare practică aprobate prin ordinul ministrului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr.74 din 10.05.2017 [23].

Un rol important în formarea supervisorilor în Republica Moldova l-au avut organizațiile societății civile (de exemplu, Terre des Hommes, Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, Concordia, Every Child Moldova/A.O. Parteneriate pentru fiecare copil, CCF Moldova etc.), care au organizat instruirii, inclusiv cu suportul Asociației Supervisorilor din România [24]. E de menționat faptul că discipline ce abordează supervizarea în asistență socială sunt integrate în mare parte în pregătirea specialiștilor în asistență socială prin studii superioare la Ciclul II Masterat. În același timp, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți a dezvoltat în anul de studii 2018-2019 un program de master în domeniu: Supervizarea în Asistență Socială (120 credite academice) [25]. Totuși, în continuare sunt necesare eforturi consolidate pentru dezvoltarea supervizării în plan național.

Concluzii

Cercetătorul W.Weigand (1991), analizând evoluția istorică în dezvoltarea supervizării, a identificat patru faze majore: supervizarea ca educație și control (1870-1920); fazele individualizării și psihologice (1920-1960); supervisorul ca „agent al schimbării” (1960-1975) și supervisorul în calitate de consultant organizațional (1975-1990) [26]. M.Tsui (1997), categorizând dezvoltarea supervizării la nivel internațional, distinge la fel patru faze critice:

- faza întâi cuprinsă între anii 1878 și 1910, denumită „rădăcinile” administrative;
- faza a doua, anii 1911-1945, schimbarea contextului pregătirii supervisorilor și apariția unei baze de literatură;
- faza a treia s-a dezvoltat în anii 1930-1950, în care se înregistrează influența teoriei și a metodelor practice în activitatea de supervizare;
- faza a patra (1956 – anii 70 ai secolului al XX-lea) caracterizată prin dezbateri largi asupra supravegherii îndelungate și a practici autonome [27].

Din perspectiva influenței teoriilor, putem menționa că din 1930 până în 1950 teoria psihanalitică era o teorie majoră în asistența socială și a avut un impact pertinent asupra formatului și structurii viitoarei supervizării a asistenților sociali. Anii '50 -'70 ai secolului al XX-lea au fost caracterizați în special la nivel global prin dezbateri asupra valorii și necesității unei supervizări continue a activității asistenților sociali pregătiți profesional, întrucât practica independentă a fost considerată un semn distinctiv al unei profesii bine dezvoltate. Unii asistenți sociali, însă, au perceput supervizarea de lungă durată ca pe o insultă a statutului lor profesional. Această dezbatere despre supervizarea interminabilă și practica autonomă este încă vie și relevantă în prezent [6], fiind necesare studii și măsurători asupra eficienței acesteia.

Referințe:

1. BUZDUCEA, D. *Asistența socială. Compendiu de istorie, teorie și practică*. Iași: Polirom, 2017. ISBN 987-973-46-7068-0
2. CARAS, A. Ethics and Supervision Process - Fundaments of Social Work Practice. In: *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2013, no.92. ISSN 133 – 14, DOI:10.1016/j.sbspro.2013.08.649
3. MILICENCO, S. Concepția supervizării în asistența socială: modele practice și principii de realizare. În: *Studia Universitatis*. (Seria „Științe sociale”), 2016, nr.8(98), p.20-24. ISSN online 2345-1017
4. BENFIEL, M., HOLTON, G. *The Soul of Supervision: Integrating Practice and Theory*. New York, 2010. ISBN 978-0-8192-2376-0
5. MUNSON, C.E. *Handbook of Clinical Social Work Supervision*. Third Edition. New York: The Haworth Press Inc., 2002. ISBN 978-0-7890-1078-0
6. ENGELBRECHT L. Yesterday, Today and Tomorrow: is Social Work Supervision in South Africa Keeping up? In: *Social Work/Maatskaplike Werk*, 2010, no.46(3), p.324-342. Disponibil: <https://www.semanticscholar.org/paper/YESTERDAY%2C-TODAY-AND-TOMORROW%3A-IS-SOCIAL-WORK-IN-UP-Engelbrecht/21e977766cf6b5515e6bd1f7abf80cb7ffe08f2f> [Accesat: 10.09.2019]
7. Supervizare. În: TIMUȘ A. (coord.) *Dicționar enciclopedic de sociologie*. Chișinău: S.n., 2013, p.542-545. ISBN 978-9975-53-267-9
8. KADUSHIN, A. *Supervision in Social Work*. Third edition. New York: Columbia University Press, 1992. ISBN 978-0231-07-108-6
9. BERNARD, J.M., GOODYEAR, R.K. *Bazele supervizării clinice*. București: Trei, 2007. ISBN 978-606-719-929-1
10. <http://www.anse.eu/about-anse/statutes> [Accesat: 16.10.2019]
11. Order no.64/19 May 2004 for the approval of minimal mandatory Standards regarding the centre for the training and support of child integration or reintegration in the family, issued by the National Authority for Child's Protection and Adoption, publishes in the Official Gazette, no.2 June 2004.
12. MUNTEAN, A. *Supervizarea. Aspecte practice și tendințe actuale*. Iași: Polirom, 2007. ISBN 978-973-46-0758-7
13. МАРТИНСОНЕ, К., МИХАЙЛОВ, И.Я., ЗАКРИЖЕВСКА, М. Проблемы подготовки супервизоров в Латвии. В: *Problems of education in the 21st century*, Volume 6, 2008, p.211-216. Disponibil: <http://www.scientiasocialis.lt/pec/node/files/pdf/Martinson.pdf> [Accesat: 21.10.2019]
14. ABOLTINA, L. Reflective Activity in Supervision of Social Workers. In: *Proceedings*, 2016, nr.4, p.207-220. Disponibil: <http://en.kra.lv/proceedings/4-2016/Proceedings%20LChrA%204%202016%20C4%80bolti%20C5%86a%20Reflective%20Activity%20in%20Supervision%20of%20Social%20Workers.pdf> [Accesat: 21.10.2019]
15. *Framework for Professional Social Work Development 2014-2020*, Riga 2013, Cabinet Order No. 652, Adopted 18 December 2013. Disponibil: <https://likumi.lv/ta/en/id/263299-framework-for-professional-social-work-development-20142020> [Accesat: 21.10.2019]
16. *Ghid de implementare a mecanismului de supervizare profesională în asistență socială*: aprobat prin ordinul Ministrului Muncii Protecției Sociale și Familiei nr.15 din 10 noiembrie 2009. Chișinău: [s. n.], 2009. [Accesat: 21.10.2019]
17. MILICENCO, S. Supervizarea – instrument esențial pentru o intervenție eficientă. În: *Anuar Științific: Muzică, Teatru, Arte Plastice*, 2012, nr.1, p.162-165. ISSN 1857-2251
18. MILICENCO, S. Importanța supervizării în practica asistenței sociale. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. Seria „Științe sociale”, 2013, nr.8(68), p.21-25. ISSN online 2345-1017
19. MILICENCO, S. Concepția supervizării în asistența socială: modele practice și principii de realizare. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. Seria „Științe sociale”, 2016, nr.8(68), p.20-24. ISSN online 2345-1017
20. CANȚER, N. *Monitorizare, evaluare și supervizare în asistența socială*: Note de curs. Bălți, 2014. Disponibil: <http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/canter/monitorizare.pdf> [Accesat: 20.10.2019]
21. BULGARU, M., BULGARU, O. *Etica în asistența socială*. Chișinău: CEP USM, 2014. ISBN 978-9975-71-524-9
22. GRIBINCEA, T. Impactul serviciilor psihosociale asupra bunăstării sociale a persoanelor în etate. În: *Conferința Științifică Internațională „Preocupări contemporane ale științelor socio-umane”. Ediția a VI-a. Mentalități ale societății în transformare*. Chișinău, 11-12 decembrie 2015. Volumul II, p.187-192. ISBN 978-9975-933-82-7

23. RÎJICOVA, S., GRIGORAS, S. *Mecanismul de supervizare profesională în asistența socială*. Ghid de implementare practică. Chișinău: [s. n.], 2017. [Accesat: 20.10.2019]
24. *Formările în supervizarea asistenței sociale a copilului continuă...* // <https://www.civic.md/interviuri/14615-formrile-in-supervizarea-asistentei-sociale-a-copilului-continuu.html> [Accesat: 20.10.2019]
25. http://planstudii.usarb.md/?sp=12&ciclul=2&fbclid=IwAR3KTtscm0i30wHHa3H3LViZ3mVbttrd_8BJqw5CaUfEVDYkqJagjcPKamM [Accesat: 20.10.2019]
26. MARC, C., MAKAI-DIMENY, J., OȘVAT, C. The Social Work Supervisor: Skills, Roles, Responsibilities. In: *Bulletin of the Transilvania University of Brașov. Series VII: Social Sciences, Law*, 2014, vol.7 (56), no.1, p.221-230. ISSN 2066-7701
27. TSUI, M. The roots of social work supervision: An historical review. In: *The Clinical Supervisor*, 1997, no.15(2), p.191-198.

Date despre autor:

Sergiu OCERETNÎI, doctorand, Școala doctorală Științe Sociale și ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: oceretniis.usm@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4648-7921

Prezentat la 11.10.2021